

دیپلماسی به وقت «اقتصاد»

دولت سیزدهم چگونه جایگاه مهم «معاونت دیپلماسی اقتصادی» را احیا کرد؟

● تحلیل

به کارگیری دیپلماسی در خدمت توسعه مناسبات تجاری و اقتصادی با کشورهای جهان و توجه ویژه بر ارتقای روابط سیاسی و اقتصادی با کشورهای منطقه یکی از سیاست‌های اصولی بود که آیت الله سید ابراهیم رئیسی از آغاز به کار دولتش مورد تأکید قرار داد. حال در آستانه دومین سالروز انتخاب او به عنوان رئیس دولت سیزدهم، این هدف تا حدود زیادی در هر حوزه اقتصادی عینیت یافته است. این در حالی است که ایران در ادوار پیشین با غفلت از ظرفیت‌های موجود اقتصادی در کشورهای منطقه، خودخواسته از مزیت‌های بالقوه همکاری با این کشورها محروم مانده بود. حال آنکه وجود ۱۵ کشور همسایه ایران شامل امارات متحده عربی، ترکیه، روسیه، عربستان، پاکستان، عراق، قطر، کویت، قزاقستان، عمان، بحرین، جمهوری آذربایجان، افغانستان، ترکمنستان و ارمنستان با دارا بودن ۵۶۰ میلیون نفر جمعیت حدود ۶/۳ درصد از حجم ۱۶ تریلیون دلاری واردات جهان را به خود اختصاص داده‌اند درحالی که صادرات ایران به این ۱۵ کشور همسایه، تنها ۲/۱۳ درصد از این بازار بزرگ را در اختیار دارد. دو کشور امارات متحده عربی و ترکیه بیشترین نفوذ را در میان کشورهای منطقه‌ای در بازار ایران داشته‌اند و سهم سایر کشورهای منطقه کمتر از ۰/۵ درصد بوده است.

هدفگذاری جدید

رئیس‌جمهور همزمان با آغاز به کارش رویکرد دیگری در پیش گرفت. او در مواضع نخستین خود با اشاره به فعال شدن دیپلماسی اقتصادی و اینکه اولویت اصلی دیپلماسی دولت جدید، همسایگان ایران خواهند بود، هم‌افزایی میان مناسبات سیاسی و تعاملات اقتصادی را الگوی مناسبی برای تحقق همگرایی اقتصادی منطقه‌ای عنوان کرد.

رویکردی که خود، اجرای آن را با جدیت در دستور

کار قرار داد و افزایش دوبرابری حجم کنونی تبادلات اقتصادی را هدفگذاری کرد. این در حالی است که بازار کشورهای منطقه با بهره‌مندی از ویژگی‌هایی همچون دسترسی آسان تر به دلیل وجود مرزهای زمینی و دریایی مشترک که باعث کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل می‌شود، موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی ایران، وجود اشتراکات فرهنگی، مذهبی، زبانی و تمدنی، موقعیت ترانزیتی ایران و وجود زمینه برای صادرات به بازارهای فرامنطقه‌ای از طریق کشورهای همسایه از منظر راهبردی حائز اهمیت ویژه‌ای هستند که دولت سیزدهم تلاش کرده در طرح‌های خود در مسیر توسعه روابط تجاری و صادرات کالاهای ایرانی در اولویت قرار دهد. از منظر دولت با توجه به اینکه صادرات ایران به کشورهای همسایه در قیاس با صادرات به کشورهای اروپایی و آسیایی تجارتی مقرون به صرفه تر است، از این رو دیپلماسی جاری درصدد برآمده بر صادرات به بازارهای منطقه، بویژه کشورهایی که دارای بیشترین اشتراکات با ایران هستند، تمرکز کند.

ایجاد شبکه‌ای از روابط راهبردی

در این راستا دولت کوشید با ایجاد شبکه‌ای از روابط راهبردی با همسایگان، استفاده از قراردادهای دوجانبه ارزی و تشکیل شورای هماهنگی دیپلماسی اقتصادی، فراهم کردن زمینه سرمایه‌گذاری‌های خارجی از طریق معرفی ظرفیت‌های اقتصادی ایران در کشور میزبان و تقویت دیپلماسی عمومی و مشارکت فعال بخش خصوصی در بازار کشورهای همسایه، نقش دیپلماسی اقتصادی را در تقویت منافع ملی و اقتدار بین‌المللی افزایش دهد.

درامتداد این سیاست، بیش از ۳۰ رایزن بازرگانی از سوی وزارت امور خارجه برگزیده شد تا چرخ دیپلماسی اقتصادی فعال و پویا را به ویژه در منطقه و با کشورهای همسایه به چرخش درآورد و به این ترتیب تحقق اهداف اقتصادی را به یکی از مهم‌ترین محورهای برنامه وزارت امور خارجه تبدیل نماید.

در صورتی که روند مثبتی بر تحول در مناسبات ایران ذیل دیپلماسی اقتصادی ادامه یابد، نخستین پیامد آن

در تحقق منافع اقتصادی همه کشورهای پدیدار خواهد شد. چنانکه امارات در رویکرد جدید خود در قبال ایران کوشیده حجم روابط تجاری با ایران را به ۲۰ میلیارد دلار در سال ارتقا دهد و افزودن به حجم ۳۰ میلیارد دلار را هم هدفگذاری کرده است.

این در حالی است که این کشور سرمایه‌گذاری در معادن و فلزات ایران را هم یکی دیگر از نقاط هدف خود در عرصه تعمیق مناسبات اقتصادی و تجاری با ایران تعیین کرده است. امری که می‌تواند مورد توجه ریاض و دیگر پایتخت‌های عربی هم قرار گیرد و به شکل گیری یک پیوستگی و درهم‌تنیدگی اقتصادی بینجامد که خود مؤلفه مهمی در مناسبات منطقه خاورمیانه به شمار می‌آید.

یافتن راهکار دور زدن تحریم‌ها

به همه اینها باید جست‌وجوی دیپلماسی فعال جهت یافتن روش‌های پیدا و پنهان فروش نفت با وجود تحریم‌های آمریکا و تلاش برای آزادسازی اموال بلوکه شده ایران در سایر کشورها را نیز افزود. افزایش تحریم‌ها که دولت‌مردان آمریکا بر این باور بودند با توسل به آن، قادر هستند اهداف فهرست بلند بالای مطالبات ادعایی خود از ایران را محقق کرده و کشور را در نقطه انزوا قرار دهند در حالی بود که گزارش‌های متعدد منتشر شده توسط خبرگزاری‌های غربی در ماه‌های پس از آغاز به کار دولت سیزدهم درباره روند فروش نفت ایران نشان داد که مقام‌های آمریکایی بیش از آنچه باید به رویکرد موهوم تحریمی خود برای از پا انداختن ایران اتکا کرده‌اند.

چنانکه به گواه رسانه‌های بین‌المللی و منابع غربی همچون خبرگزاری «رویترز»، ایران به آرامی در حال فروش نفت بوده و مقادیر زیادی از نفت خام خود را به چین فروخته است و در عین حال، پالایشگاه‌های دولتی هند خرید نفت ایران را وارد برنامه‌های واردات سالانه خود کرده‌اند.

در همین حال آمار سازمان کشورهای صادرکننده نفت، موسوم به «اوپک» نیز برافزایش دوبرابری صادرات نفت ایران صحنه گذاشته است.

از سوی دیگر ایران به موازات تلاش‌های دیپلماتیک در روند مذاکرات وین برای احیای برجام، رایزنی‌های اثرگذاری را برای آزادسازی اموال بلوکه شده خود در کشورهای که پیرو تحریم‌های آمریکا از بازگرداندن این پول‌ها به ایران خودداری می‌کردند، به جریان انداخته که به توافق‌های ثمربخشی منتهی شده است.

از منظر دولت با توجه به اینکه صادرات ایران به کشورهای همسایه در قیاس با صادرات به کشورهای اروپایی و آسیایی تجارتی مقرون به صرفه تر است، از این رو دیپلماسی جاری درصدد برآمده بر صادرات به بازارهای منطقه، بویژه کشورهایی که دارای بیشترین اشتراکات با ایران هستند، تمرکز کند

